

DOMÈNEC DE BELLMUNT.
EL PRIMER REPORTER DE CATALUNYA

FRANCESC CANOSA FARRAN
Facultat de Comunicació Blanquerna (Universitat Ramon Llul)

RESUM

Amb Domènec de Bellmunt Catalunya comença a jugar a una de les lligues modernes del periodisme mundial: la del reporterisme. En els anys vint i trenta del segle passat, si un periodista volia explicar aquell món veloç, fragmentari i esmunyedís havia d'escriure reportatges. Domènec de Bellmunt és un dels primers reporters catalans i és el veritable ideòleg d'aquella Catalunya reportera i de tot aquell nou cos d'elit del periodisme: els reporters.

PARAULES CLAU

República, reporter, periodisme.

Domènec de Bellmunt: the first report from Catalonia

ABSTRACT

Catalonia started to play in one of the modern leagues of global journalism with Domènec de Bellmunt: reporting. In the 1920s and 1930s, if journalists wanted to explain that fast, fragmentary, elusive world they had to write reports. Domènec de Bellmunt was one of the first Catalan reporters and the veritable ideologue of Catalonia's reporting and of journalism's new elite corps: reporters.

KEYWORDS

Republic, reporter, journalism.

EL NAIXEMENT DEL REPORTER

El 4 de novembre de 1924 Domènec de Bellmunt creua la frontera. Fuig a París, acusat de ser un «espia». És un altre exiliat de la dictadura del General

Primo de Rivera. La policia el busca. Bellmunt feia el servei militar i algú l'havia denunciat per «separatista», insinuant que feia «d'espia» a la caserna. Ell, però, és un jove periodista de 21 anys que vol explicar el món, membre actiu de la Comissió de Propaganda de Nostra Parla, entitat que promou l'ús del català. Per això s'ha d'exiliar. Però França, París, farà néixer el reporter. Aquí descobrirà Bellmunt el reportatge, el format per explicar un nou món que està emergint. Aquí s'erigirà en un dels primers reporters de Catalunya.

UNA VIDA DE REPORTATGE

Domènec de Bellmunt és el pseudònim periodístic, literari, de Domènec Pallerola Munné (Bellmunt d'Urgell, 1903 - Tolosa de Llenguadoc, 1993).¹ Lleidatà per tots costats, també voltarà des de el primer dia: estudia a València i Lleida i el 1921 va a Barcelona per acabar la carrera de Dret. Tot va ràpid i el 1923 entra de corrector de proves a *La Veu de Catalunya*, però de seguida salta a *La Publicitat*, òrgan de paper del partit Acció Catalana, un diari ple de joves ansiosos periodísticament i políticament (Josep Pla, Eugeni Xammar, Antoni Rovira i Virgili, Carles Soldevila, Lluís Nicolau d'Olwer, J. V. Foix, Josep Maria de Sagarra...). Els millors cervells, les millors plomes.

Però de seguida arriba aquell 4 de novembre de 1924... A l'exili el lleidatà viu mil penúries, però acaba sent corresponsal de *La Publicitat* i també col·laborador del rutilant magazín *D'Ací i d'Allà*, així com secretari de *Le Courrier Catalan*, publicació impulsada per Francesc Cambó, amb la missió de donar a conèixer Catalunya a Europa i combatre la dictadura de Primo de Rivera. A més, Bellmunt encara té temps de crear el full d'agitació catalanista *Fuet*.

A París el periodista es relaciona amb els exiliats: Francesc Macià, Joan Casanelles, Ventura Gassol, Josep Carner-Ribalta, Jaume Miravittles... Les penyes de Montparnasse, els cafès, les terrasses, les conspiracions, la bohèmia, el desembarcament volàtil dels gran periodistes viatgers com Josep Pla i Eugeni Xammar. Bellmunt aprendrà molt i molt.

Aprendrà d'aquests personatges, d'aquestes converses, del que es diu, del que no es diu, del que es veu, del que no es veu, de les passejades xino-xano

1. Sobre la vida i l'obra de Domènec de Bellmunt, vegeu Francesc CANOSA (ed.). *Domènec de Bellmunt: La Barcelona pecadora*, Barcelona, A Contra Vent, 2009.

amb Josep Pla mentre l'acompanya al seu hotelet del boulevard Saint Michel. Tantes coses! Tantes realitats! Pot fer una altra cosa Bellmunt? Dels ulls al paper. Escriurà, farà veure el «París i les celebritats de l'hora present»; la careta de porcellana de la Comtessa de Noailles; la sonora estrella Josephine Baker; «Els laboratoris de la moda»; les «troballes artístiques» al Louvre; els colors dels «barris xinesos», però també els espetecs polítics d'Alsàcia-Lorena...² I el 1927 aconseguirà una primícia informativa planetària que dura fins avui: «Cristòfor Colom fou català».

Sí, va ser aquell «fer anar els ulls com una mostela» que deia Josep Pla de Bellmunt el que va descobrir que un senyor que es deia Luis Ulloa preparava una conferència per demostrar que *Colón* era català. Només «sis o set persones» van escoltar les tesis d'aquell historiador peruà, però Bellmunt era allí per escriure-ho i per enviar aquella «bomba» a *La Publicitat*. Va esclatar. Després, aquell any, es va publicar el llibre d'Ulloa *Cristòfor Colom fou català: la veritable gènesi del descobriment*, que va traduir al català el periodista, i l'enrenou dura fins als nostres dies.³

Però el descobriment que fa Bellmunt a París va més enllà. En un reportatge a *D'Ací i d'Allà* escriu: «Els periodistes realitzem una funció essencial: la de constatar els fets més importants de la vida contemporània», i per això «recerquem, estudiem, preguntem».⁴ Anuncia als lectors: «he descobert una nova forma de periodisme», que «ve a resultar una curiosa variant del sistema d'interviu anomenat “conversa”, però amb característiques molt especials»; vaja, que, a més, «reporta els fets». Bellmunt ho sabia, ho tenia dins, però ara ho constata, ho visualitza. El que fa el periodista es pot dir i es pot explicar de moltes maneres.

Bellmunt tuteja la realitat, la tracta de tu a tu. Mira, veu, interpreta i explica. Els seus ulls observen directament qualsevol fet; usa fonts de primera mà; es documenta i tot plegat ho amaneix amb la seva percepció. El lleidatà comença a fer en els anys vint el que s'ha anomenat reportatge novel·lat, reportatges a mig camí entre la realitat i la ficció, usant tècniques de la novel·la (sobretot diàlegs, estructures fragmentades, el·líptiques, llenguatge fresc, oral, directe) i la influència del cinema,

2. Per citar-ne només un, vegeu Domènec DE BELLMUNT, «Unes confidències de Josefina Baker», *D'Ací i d'Allà* (maig de 1927).

3. Luis ULLOA, *Cristòfor Colom fou català: la veritable gènesi del descobriment*, Barcelona, Catalònia, 1927.

4. Domènec DE BELLMUNT, «Els laboratoris de la moda», *D'Ací i d'Allà* (juny de 1929).

de la ràdio, de la imatge i del so, de l'audiovisual. Tot per resoldre la feixuga, esmunyedissa i obtusa realitat. Aquest és el moment que el reportatge (i també l'entrevista) comença a aixecar el dit per ser el gènere estrella de la modernitat periodística. Així, de mica en mica, fins que arribi a ser notícia de ple en els anys trenta.

Bellmunt serà, pràcticament, el primer periodista català que s'especialitzarà en el reportatge, en un moment en què el reportatge novel·lat comença a fer xup-xup a tot el món. Així, el lleidatà fa reportatges d'aquests tipus al mateix temps que Ernest Hemingway envia reportatges literaris sobre el París de vi i roses, o sobre els Sanfermines; o que John Dos Passos explica, amb reportatges, els somnis i malsons de la societat nord-americana, tant d'abans del crac del 29 com després; o que el rus Ilya Ehrenburg reporta la indústria ideològica i capitalista de Hollywood, o la de les fàbriques d'automòbils. Són, doncs, tres dels grans referents del reporterisme mundial dels anys vint i trenta, que després, a més, com Bellmunt, *ficcionaran* plenament la realitat amb les seves novel·les, i que en els seus reportatges —ja fos a la premsa, o als llibres de reportatges— anunciaven ja aquesta nova manera de veure el món.

Això fa el reporter lleidatà i per això influeix. En un moment, els anys vint, en què el periodisme català encara arrossega tècniques arcaiques, polsegoses, Bellmunt mostra un periodisme modern, de masses, popular. Les notícies, les informacions diàries, eren fredes, rígides, escleròtiques; els articles d'opinió ja feia anys que patien sobredosi d'inflamació, o de pusil·lanimitat. El reportatge (i també la crònica i l'entrevista) consisteixen a envasar al vida al buit, com una beguda refrescant, efervescent, lluminosa.

Els reportatges de Bellmunt volen reproduir aquesta existència visual i oral al paper. El periodista, el reporter existeix, hi és present, hi ha un JO, però no d'egolatria o de lluïment, sinó de legitimació, de bufetades amb la realitat, i fins i tot pot ser de infiltració, d'amagar-se, precisament, per posar en evidència els fets, per fer-los surar; per això aquesta injecció, aquesta dosi de visibles i invisibles. Perquè a la realitat la gent, les persones, els objectes, la natura parlen, callen, es comuniquen; per això hi ha diàlegs, converses, exclamacions, silencis, xiuxiuejos, onomatopeies, verbs estereofònics o emmudiments estridents. Perquè la vida és espectacle i hi ha un esclat de noves realitats. S'han d'explicar, amb noves mirades, perquè el món ja és audiovisual, i els reportatges de Bellmunt *audiovisualitzen* aquest món en el paper.

Tot això ho feia el lleidatà a París. Ho feia escrivint per a la premsa catalana. Així, el 1926 publica *Històries d'emigrats*, que és un recull de reportatges

sobre els emigrants a París. I és així com veiem circular-hi princeses russes, músics catalans, italians amb camises de fantasia... De tot, però sobretot, com diu el reporter, per un costat: «Històries d'exilis escoltades, la majoria, de llavis dels interessats» i per l'altre: «Enemic de la tristesa i del pessimisme, per temperament, he volgut explicar aquestes històries amb una rialla als llavis per tal de difuminar els relleus de la tragèdia humana».⁵

Aquella dualitat tornarà a tenir rostre de paper el 1928, quan apareix *Del Paral·lel a Montmatre*. També a mig camí entre el reportatge i la ficció novel·lesca, i més accentuat encara que al primer llibre. Totes dues obres també tindran un format doble que Bellmunt acostumarà a mantenir en els seus llibres, ja que, a part d'aquests reportatges novel·lats, també hi trobarem una segona part de contes, amb una voluntat clara de només ficció en aquest cas.⁶ A més, paral·lelament, ja aleshores, iniciarà una altra ramificació que prendrà cos únic: la de la novel·la, amb *Una ànima vençuda* (1927).

Si pessiguem una mica en aquells anys, són comptats els periodistes catalans que fan el que fa Bellmunt. Trobaríem un altre reporter com Paco Madrid que, en part, hi coincideix, ja que, per exemple el 1926 publica el reportatge novel·lat *Sangre en Atarazanas*, circuit trepidant pels baixos fons barcelonins amb l'ombra d'un crims estalonant-nos, i que té el referent dels seus reportatges sobre els Barri Xino publicats el 1925 a *El escándalo*. Són les urpes periodístiques, instantànies. Les urpes del reporter.

Bellmunt aleshores ja comença a ser un personatge. El llegeixen, agrada, té èxit. És un home de primera pàgina de *La Publicitat*, al costat de Josep Pla, Carles Soldevila, Pompeu Fabra, les editorials de Rovira i Virgili. Però el paper i la realitat s'aproparan de sobte. El 1928 Primo de Rivera decreta una amnistia per als exiliats polítics i Bellmunt tornarà, tornarà a casa, amb una nova missió.

LA CATALUNYA REPORTERA

Domènec de Bellmunt mostra les credencials. Torna per fer «reportatges atraients», «a la descoberta de Barcelona, dels seus costums, dels seus monu-

5. Domènec DE BELLMUNT, *Històries d'emigrats: recull de reportatges inèdits*, Barcelona, Catalònia, 2006.

6. Domènec DE BELLMUNT, *Del Paral·lel a Montmartre*, Barcelona, Catalònia, 1928.

ments, dels seus gremis». Vol explicar, vol explicar-nos. El reporter feia temps que no s'equivocava: ja l'havia encetat i encertat, però ara farà el ple. Serà amb el canvi de dècada (dels vint als trenta) que el periodisme català viurà un debat sobre la necessitat de tenir reporters i reportatges, ja que aquestes són les peces que es necessiten per fer rutllar un periodisme modern i per fer veure la nova societat, el nou país. Una discussió força paral·lela a la que va començar el 1925, arran de l'article de Carles Riba «Una generació sense novel·la», que atiarà la necessitat de tenir novel·les i que s'allargarà fins a la guerra.

El 2 de juny de 1930, a les pàgines de *La Rambla*, el director de *La Publicitat*, Carles Capdevila, reflexiona davant les preguntes del periodista Josep Maria Massip. Gran lamentació: la manca de repòrters, «en tenim pocs... Pocs, però bons... I és que la necessitat no l'ha impulsat fins ara... Catalunya és encara una cosa en formació. Com ella, el seu periodisme —que, de fet, és una forma literària— s'està formant...».⁷

El 16 de juny de 1930 Massip va a veure Joaquim Pellicena, director de *La Veu de Catalunya* i president de l'Associació de Periodistes Catalans. Les observacions són iguals i també s'explica d'on ve la sequera:

La causa de la falta de reporters és, per a mi, la persistència de la prèvia censura durant tot el que portem de segle. Cal no oblidar que abans dels set anys de dictadura, mentre a tot arreu d'Espanya la Premsa era lliure, a Catalunya se'ns imposava constantment la prèvia censura, a pretext del terrorisme, de les convulsions socials, de l'agitació política... I no hi ha vocació de reporter capaç de resistir pràcticament trenta anys de censura.

Tots els directors de diaris catalans diuen el mateix: necessitem reporters, reporters que expliquin, ens expliquin, i s'ha de fer d'una altra manera, amb una altra mirada, amb noves mirades.

Bellmunt ja havia començat a veure-ho a principis dels vint. Però un cop retornat té els ulls de bat a bat, molt abans que els directors dels diaris catalans fessin aquesta demanda pública. Aquests reportatges que han d'exposar la nova Barcelona veuran la llum a partir de 1929, a les pàgines de *La Publicitat* i el set-

7. Sobre les dues entrevistes, vegeu Josep Maria Massip, «“La Publi” vista per dintre», *La Rambla. Esport i Ciutadania*, [Barcelona], (2 de juny de 1930), p. 14; i «“La Veu de Catalunya”, degana». *La Rambla. Esport i Ciutadania*, [Barcelona], (16 de juny de 1930), p. 12.

manari *Mirador*; i d'ençà 1930, i durant la República, sobretot, al setmanari *La Rambla*, del qual Bellmunt serà director. Aquesta publicació esdevindrà referent per al naixement dels futurs diaris catalans populars, més de masses, més *audiovisualitzats*, i que hauran virat, definitivament, la seva mirada periodística cap als Estats Units, en comptes de cap a Europa. Diaris amb una concepció periodística, tecnològica, empresarial, visual, molt moderna, com es veurà a partir de 1935 amb *La Rambla*, *L'Instant* i *Última Hora*. Aquest és un gir d'oftalmologia periodística poc mesurat encara, sense la guerra per mig, i no sabem fins on ens hagués pogut dur.

De moment, el retorn del reporter, com sempre, també farà que obri el seu altre ull: els llibres de reportatges novel·lats. Així, hi ha haurà aplaudides novetats editorials: *Dos dies a Sant Boi* (1929), sobre el manicomi, i *Les catacumbes de Barcelona* (1930), una baixada, plena de graons polièdrics, a la ciutat més canalla. Però el periodista Bellmunt tampoc abandonarà col·laboracions i continuarà escrivint a *d'Ací i d'Allà* i augmentarà nòmimes amb *La Nau*, *l'Opinió* i *la Ciutat*. Tot plegat fa que estiguem a punt d'entrar en la dècada del reconeixement definitiu de Bellmunt com el gran reporter de Catalunya, i referent de les noves generacions de reporters catalans.

Però ara la feina de tots és explicar una Barcelona que té una nova oportunitat per mirar el món, un món que també mira la ciutat. És el joc de miralls de l'Exposició Internacional de 1929 resplendint pertot arreu. Bellmunt sap què ha de fer. Al setmanari *Mirador* el reporter usa tècniques innovadores per explicar la realitat. Un exemple clar: la sèrie d'«entrevius amb els monuments de Barcelona». A la Rambla-Gran Via hi ha el monument a Joan Güell i Ferrer.⁸ Bellmunt entrevista l'escultura per esbrinar la vida d'aquell polític i empresari català. Però amb aquest diàleg, entre la realitat i la ficció, cospa els canvis de Barcelona, dels barcelonins. El reportatge és d'una visualitat trencadora: la foto que acompanya el text és d'un Domènec de Bellmunt pujat al capdamunt d'una escala apuntalada al monument de Güell i Ferrer fent-li l'entrevista. No es pot masegar més la realitat i no es pot explicar millor com treballa Bellmunt, com entén el reportatge.

Sigui on sigui, i amb qui sigui, el reporter ho vol explicar i, de fet, ho explica tot: perseguirà, en exclusiva, Marconi pel port de Barcelona; entrevistarà

8. Domènec DE BELLMUNT, «Un entreviu amb els monuments de Barcelona. Una estona amb en Güell i Ferrer», *Mirador*, (14 de març de 1929), p. 2.

animadament Miguel de Unamuno; farà un viatge històric a Jaca per cobrir els judicis dels militars revoltats el 1930; narrarà els «Moments històrics» de la proclamació de la República i l'ambient per l'Estatut de 1932 des de Canaletes com si retransmetés un partit de futbol; farà sentir totes les eleccions; obrirà els braços d'Azaña a Barcelona; farà esclatar el terrorisme de la FAI; traurà els colors als demagogs de la política; vigilarà la retolació catalana dels carrers; seuduirà el vot femení; farà justícia al Palau de Justícia; jugarà amb els nens a les escoles pedagògiques; perseguirà els tramvies en vaga; enterrarà el caciquisme a Lleida; escoltarà els rumors madrilenys, els rumors parisencs..., entrevistarà mil i un personatges, des d'Antoni Rovira i Virgili fins al ciutadà anònim que posa números a la vida, o qualsevol estranger que visita Barcelona, com el que va fer amb la mà dreta del líder nicaragüenc Sandino... Reportarà Barcelona i Catalunya des de 1929 fins a la Guerra.

La seva vida és un reportatge. El fet que Bellmunt fos, pràcticament, un dels primers periodistes catalans que va cultivar el report va fer escola. La Catalunya dels anys trenta, la Catalunya republicana, és un país de reportatges, de reporters. Els reporters del periodisme català volen ser un autèntic cos d'elit de la professió, tropes de xoc per afrontar totes les realitats, una de les peces bàsiques d'aquesta classe mitjana periodística catalana que acaba florint durant la República en un moment en què Catalunya té una indústria comunicativa i periodística moderna, cosmopolita, i amb mirada pròpia. Perquè s'oblida que aquest grup de la ploma, aquesta classe mitjana, són la frontissa que mou la porta del periodisme modern a casa nostra i que el du a la vora dels països més desenvolupats.

Tots els diaris tindran reporters, tots els diaris –i setmanaris i altres publicacions– tindran una pàgina dedicada a reportar el país. És un autèntic Front Comú per *atacar* la realitat des de totes les perspectives possibles. La legió de joves reporters, conjuntament amb Bellmunt, que s'escampen pel carrer i pel paper és impressionant. Tots nascuts començant el segle xx i que durant la República tindran entre vint i trenta anys: Josep Maria Lladó, Josep Maria Planes, Irene Polo, Rosa M.ª Arquimbau, Lluís Aymamí, Andreu Avel·lí Artís (*Sempronio*), Pere Pagès (*Victor Alba*), Emili Granier-Barrera, Carles Sentís, Xavier Picanyol, Salvador Marsal, Vicenç Verni, Lluís Melèndez, Rafael González, Ventura Virgili, Josep Maria Poblet, Avel·lí Artís Gener (*Tísner*), Vicenç Riera Llorca, Lluís Jordà, Esteve Busquets, Manuel Valldeperas, Brauli Solsona, Manuel Amat, Josep Esteve Bartrina, Joan Terrasa, Modest Sabaté, Ramon Pei, Josep Maria Xicota, Joaquim Ventalló, Pere Mialet, Melcior Font... I això per fer-ne veure només alguns dels

més destacats d'aquest cos d'elit. Evidentment no podem oblidar periodistes més grans que, ja fos aleshores o abans, feien o havien fet, també, reportatges: Jaume Passarell, Josep Pla, Paco Madrid, Vicenç Bernades, Miquel Capdevila, Feliu Elias, Sebastià Gasch, Lluís Capdevila, Joan Tomàs, Joan Costa..., entre d'altres.

D'aquí sortiran grans reportatges. Segurament els més coneguts, posteriorment, els que va fer Carles Sentís sobre el «Transmiserià», l'autobús que portava immigració il·legal a Catalunya; la denúncia dels crims comesos per la FAI que va començar Josep Maria Planes el 1934 i que li van costar la vida el 1936, així com l'exili a Tísner... Però n'hi ha tants! Perquè qualsevol realitat dels anys trenta era matèria de reportatges: la Barcelona ociosa, els «sense feina», la prostitució, la droga, l'Estatut, els Fets d'Octubre... i després la guerra, és clar.

Per adonar-nos de la vàlua del gènere, només cal fer evident que és en aquells anys quan molts d'aquests reportatges, primer publicats en premsa, després esdevindran llibre, llibre de reportatges, i així, per citar-ne alguns, tindrem *Nits de Barcelona* (1931) de Josep Maria Planes; *Amb els braços oberts... Reportatge de l'Estatut* (1932) i *El 6 d'Octubre tal i com jo l'he vist* (1935) de Lluís Aymamí; *URSS: la República de Treballadors* (1932) de Joan Terrasa; *14 d'abril: Catalunya és una democràcia* (1938) i *El 19 de juliol a Barcelona* (1938) de Josep Maria Lladó; *La Nit del 6 d'Octubre a Barcelona: reportatges* (1935) i *La veritat del 6 d'Octubre* (1936) de Joan Costa i Modest Sabaté; *Per la justícia i per la llibertat* (1932) i *Diari de guerra* (1937) de Lluís Capdevila; *Estampes de l'Uruguay: la presó flotant* (1935) de Vicenç Bernades; i també la interessant obra que ja feia anys que desplegava Paco Madrid: *14 de abril: novela-reportage* (1934) i *Film de la República comunista libertaria* (1932), per assenyalar-ne un parell dels anys republicans.

Tot això ens duu fins a les mostres més conegudes de reportatges novel·lats, que són fruit d'aquesta Catalunya reportera però ja estan marcats per la guerra i l'exili: *Unitats de xoc* (1938) de Pere Calders; *Tres a la rereguarda* (1940) de Cèsar August-Jordana; *556 Brigada Mixta* (1945) de Tísner; *Tots tres surten per l'Ozama* (1946) de Vicenç Riera Llorca; *La ciudad de madera* (1947) d'Agustí Cabruja; *K. L. Reich* (1948) de Joaquim Amat-Piniella; *Diari d'un Soldat* (1958) de Joaquim Casas.

Periodísticament, Catalunya impressionava. El periodisme català és un *zoom in-out* constant d'explicar, d'explicar-se, amb tot un cabàs de mirades, l'apassionant realitat d'aquells moments. Així és. El contacte amb la realitat és directe, calent, proper. Xerrar, parlar, enraonar, mirar, veure, clissar... A banquets, bars, restaurants, tavernes, terrasses, l'Ateneu... Bellmunt ho confessa: «Sí, vam tenir la millor escola possible, el carrer».

REPORTAR LA NOVA BARCELONA

Bellmunt és reporter, però també és un home també d'Acció Catalana. Bufen nous temps i la brillant intel·lectualitat del país, el 4 de març de 1930, redacta un desig de principis: «catalanisme, liberalisme, democràcia i república». El reporter hi signa, en aquella nova Acció Catalana, on sembla trobar-se com peix a l'aigua, perquè és de centre, dual, entre la Lliga i la futura Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Partit més de lectors que d'electors, ja que el seu conglomerat mediàtic, *La Publicitat* i els setmanaris *Mirador* i *La Rambla*, són els mitjans de paper influents del país: els més ben fets, més ben redactats, més moderns, on escriuen les millors plomes. Però a l'hora de fer política de veritat, quan arriba aquell abril republicà de 1931, doncs apareixen unes sigles, ERC, que saben interpretar les palpitations del temps i arrasaran per sempre més.

Però Bellmunt té deure polític. A les eleccions a Corts del juny de 1931 haurà de presentar-se per la circumscripció de Lleida. No sortirà, perquè el que sí que sortirà serà ell cap a Madrid, ja que el prestigiós intel·lectual d'Acció Catalana, Lluís Nicolau d'Olwer, el nomenaran ministre d'economia del Govern espanyol. Bellmunt serà el seu secretari al ministeri. Amb D'Olwer es coneixen bé, des d'aquell ja llunyà 1923 a *La Publicitat*.

Per tant, el periodista tindrà en els anys republicans múltiples fronts oberts. Ja sabem que des de la tornada de l'exili escriu a *Mirador*, *La Publicitat*, *La Rambla*, *L'Opinió*, *la Ciutat*; que aplega llibres de reportatges, novel·les com *Les banyes del Tibidabo* (1930) i *Senyoreta, desitja casar-se* (1933) i dos llibres d'interviureportatge que són una font d'estil i informació: *Figures de Catalunya* (1933) i *Homes de la Terra* (1935). Obres que acullen converses, marca Bellmunt, amb els líders polítics i culturals més importants de la Catalunya republicana: Lluís Companys, Gaziol, Eugeni Xammar, Francesc Pujols, Lluís Nicolau d'Olwer, Francesc Cambó, Andreu Nin, etc.

Madrid és un parèntesi intens, breu, d'anades i tornades. A la tornada tot canvia. A partir de 1933, Bellmunt desplega una gran activitat a totes bandes i també es mou ideològicament i professionalment. El president Lluís Companys li ofereix dirigir el seu fill de paper: *La Humanitat*, el gran diari d'ERC d'aquests primers anys. Ell ho refusa però faran un bescanvi: Bellmunt passarà a dirigir el setmanari *La Rambla* i Josep Maria Massip, el seu director d'aleshores, passarà a dirigir *La Humanitat*.

Sota la direcció de Bellmunt, a *La Rambla* els reportatges hi passejaren com mai. Sobretot ho faran amb pàgina especial i tot: «Reportatges de La Rambla». Però tot el setmanari tindrà aquest estil de reportatge, directe, visual. A més, el joc, les ganes i les oportunitats que s'ofereixen a tot aquell estol de joves reporters republicans i, a noves fornades per tal de fer pedrera, és una senya de Bellmunt.

L'electricitat professional circula per tot arreu. El lleidatà també dirigeix durant un breu període de temps el setmanari satíric *La Campana de Gràcia*. I, sobretot, aprova unes oposicions de cap de negociat de la conselleria de Sanitat, on serà fins el 1938, organitzant-hi els serveis administratius. També torna a fer d'advocat, de 4 a 7 de la tarda, al seu despatx de Ronda Sant Pere, 44. Això era així per a tots els Bellmunts d'aquells dies. El seu horari és el típic d'aquella classe periodística: matí al despatx, de funcionari o de qualsevol professió liberal; migdia, cafè amb la penya; tarda, al diari, i vespres i nits conferències, responsabilitats de partit, escriure articles o llibres. Aquesta és la Barcelona i la Catalunya que reneix amb l'esforç i amb l'explicació d'aquest esforç.

Bellmunt ho sap i per això no abandonarà mai el reportatge, el reporterisme, la seva mirada de reporter etern. Però en tota la seva obra hi ha un gran afany per reportar una Barcelona en moviment, de canvis. De tots els reportatges que fa el periodista, els més temàticament coherents, sòlids, lluminosos, síntesi de la marca Bellmunt, són els dedicats a la ciutat i, especialment, a les seves problemàtiques. No podia ser d'una altra manera. Bellmunt capta perfectament que si hi ha un símbol del canvi d'un país aquest símbol és Barcelona, que ha esdevingut una gran ciutat de paper des de finals del segle XIX i fins a la Guerra Civil. I un paper especial hi té el Raval, el fora Muralles, el «Sota Montjuïc» del vuit-cents; o el «Districte cinquè» o «Barri Xino» de principis del XX. Aquella geografia urbanísticament i humanament irregular, que va convertir Barcelona en capital internacional de la «mala vida» gràcies al paper d'ambaixadors, de literats i periodistes.

Amb l'enderrocament de les Muralles de la Barcelona vella i el naixement de l'Eixample comença a somiar-se una nova ciutat. Les famílies benestants marxen cap a la ciutat endreçada. Barcelona és urbana, hissa amb força original la bandera de la revolució industrial i aixeca el dit de la globalització amb l'Exposició Universal de 1888. Barcelona existeix al mapamundi. Té fam de metròpoli i necessita gent, molta gent. Les xifres parlen alt: de 1900 a 1930 la ciutat passa de mig milió d'habitants a un milió. Catalunya, en el mateix període, passa de gairebé dos milions de persones a tres milions. En el creixement urbà la immigració tindrà un paper cabdal.

Un dels triangles urbans que acollirà bona part d'aquella immigració serà el format per Rambla - Ronda Sant Antoni - Paral·lel, que durant el primer terç de segle xx ja serà anomenat Districte Cinquè o Barri Xino. Terreny de la sucosa indústria de la «mala vida» moderna: drogues, prostitució, alcohol, robatoris i mil i un d'altres negocis bruts, però també barraques, tifus, assassinats, delinqüència, problemes d'higiene, atur, pobresa, misèria... I els llums de neó –diürns i nocturns– d'infinitos locals, d'establiments, picant l'ullet per oferir un variat catàleg de productes, per satisfer el vici que faci falta.

Aquesta «altra ciutat» s'explicarà, però s'explicarà per fer visibles les problemàtiques i així intentar resoldre-les. Els escriptors i els periodistes no s'ho pensaran dos cops a l'hora d'arribar al fons del fons d'aquests baixos fons. Però ja en els anys vint el nou periodisme català comença a treure's les mordasses. La necessitat d'explicar i fer veure una nova societat farà buscar solucions a aquesta dualitat entre una Barcelona cívica i una Barcelona de mala vida. Per això, quan Bellmunt torna de l'exili, se li gira feina. El projecte de la «gran Barcelona» amb aires noucentistes, cívics, endreçats, neoclàssics s'estendrà fins a la Generalitat republicana. Aquest procés voldrà abraçar tots els fronts: urbanisme, economia, cultura, pedagogia, social. I, és clar, polític. Ja sigui de la Lliga, d'ERC o d'Acció Catalana, l'hegemonia catalana vol fer passar les masses per aquest colador de front comú. Per tant, Domènec de Bellmunt escola aquella Barcelona al paper.

Els seus reportatges volen fugir d'aquella «propaganda *reporteril* de la qual el Barri Xinès va ésser objecte, si no víctima», com reconeixeria el periodista i bohemí Jaume Passarell. Bellmunt és un home que creu en aquella «gran Barcelona», en aquella «Catalunya ciutat», en aquell projecte, però també en la justícia social, en la reconstrucció del país, que si és reporter és per «l'ideal». En aquests reportatges Bellmunt visualitza per denunciar, no per jugar. I ho fa amb la seva empremta: audiovisual. Vista, sentida, el·líptica, real i contada, dels temps. I és clar: sempre irònica, perquè la ironia és dualitat, mostra i no mostra, per acabar evidenciant encara més. I serà en aquest terreny on Bellmunt plasmarà el seu concepte periodístic que anava elaborant des dels anys vint. És la mirada del funàmbul caminant per la sirga de l'existència.

Bellmunt fa veure amb uns altre ulls, amb una altra mirada aquesta Barcelona de carteristes, tràfic de blanques, prostitutes, malalties venèries, alcoholisme, dones presoneres, presoners de vaixells, immigrants sense feina, vagabunds, usurers, personatges i objectes anònims, singulars... Alguns d'aquests reportatges els va recollir al llibre *Les catacumbes de Barcelona* (1930).

EL FINAL DEL REPORTATGE

Gairebé 60 anys d'exili. Ho va fer tot: el 1938 marxa a Tolosa en missió política. Tornarà al front aquell mateix any. 1939, exili crònic a Tolosa de Llenguadoc. 1941, detingut i internat en un camp de concentració pels nazis. Després crea i dirigeix una de les revistes més combatives de l'exili, *Foc Nou* (1944-1946). Publica la primera biografia sobre *Lluís Companys: la seva vida, la seva obra, la seva mort gloriosa* (1945). Es doctora en Dret a la Universitat de Tolosa amb la tesi *L'èxode espanyol de 1939 i les seves repercussions en el dret internacional públic i privat* (1950). També escriu altres obres poc conegudes i valorades com *Causas de l'anticlericalisme espanyol* (1967) i la suggestiva *Teoria fluvial de l'humor català* (1985). I cal subratllar, per importantíssimes, les seves obres memorialístiques, especialment *Cinquanta anys de periodisme català* (1975) i *Anecdolari inèdit de cinquanta anys de periodisme català (1920-1978)* (1978). Vida d'un reporter i explicada com un reportatge.

És clar, a l'exili també va escriure més llibres, articles per a l'*AVUI*, el *Diari de Lleida...* Som al final. La seva vida són més d'una trentena d'obres en català (llibres de reportatges, entrevistes, memòries, novel·les, contes i teatre); set obres en francès; dues en castellà; traduccions i, sobretot, 2.000 articles (reportatges, articles, entrevistes) a la premsa catalana i francesa. Perquè Domènec de Bellmunt va ser el reporter que no va tornar mai de l'exili. El real i el simbòlic. Les darreres pàgines de l'obra *Anecdolari inèdit de cinquanta anys de periodisme català (1920-1978)* no poden ser més explícites, ja que Domènec de Bellmunt hi entrevista Domènec Pallerola.

Pallerola li diu a Bellmunt que està decebut de la realitat. En un dels seus viatges ocasionals a Barcelona experimenta «una amarga decepció», ja que

jo esperava amb una il·lusió ingènua, gairebé infantil, que els meus companys de periodisme dels anys trenta, sense diferències polítiques ni ideològiques, es comportarien amb mi amb cordialitat i alegria. I bé: amb una sola excepció, la preciso, la de Joaquim Ventalló, tots s'han mostrat reservats, indiferents, o han defugit de veure'm, com si portés la pesta. T'imagines el meu desencís, jo que arribava amb els braços oberts, delerós d'abraçar-los a tots i de celebrar amb ells les retroballes?

Aleshores Bellmunt diu: «Potser temien que els demanessis algun favor o que poguessis amenaçar llurs llocs de treball –vaig insinuar, cercant un possible

justificatiu». Però Pallerola és contundent: «Impossible. Tots sabien que no els demanaria res i que no tenia cap necessitat de disputar-los cap lloc, és a dir, que es tractava només d'un retrobament afectiu i desinteressat». La realitat li va girar l'esquena, la realitat també es va exiliar. Ho van dir sempre els dos –Bellmunt i Pallerola–, des del primer dia, com si fos una única missió, a una sola veu: «El periodisme a casa nostra sol menar a la presó, a l'exili i a la misèria. Però tenim un gran consol en poder afirmar, que aquesta misèria, és un honor».⁹

BIBLIOGRAFIA

- BELLMUNT, Domènec de. «Unes confidències de Josefina Baker». *D'Ací i d'Allà* (maig de 1927).
- «Els laboratoris de la moda». *D'Ací i d'Allà* (juny de 1929).
- *Històries d'emigrats: recull de reportatges inèdits*. Barcelona: Catalònia, 2006.
- *Del Paral·lel a Montmatre*. Barcelona: Catalònia, 1928.
- «Un entreviu amb els monuments de Barcelona. Una estona amb en Güell i Ferrer». *Mirador* (14 de març de 1929), p. 2.
- *Anecdotari inèdit de cinquanta anys de periodisme català (1920-1978). Les sirenes del Segre. Recull d'anècdotes viscudes per centenars de personatges de la Catalunya Contemporània*. Barcelona: [s. n.], 1978.
- CANOSA, Francesc (ed.). *Domènec de Bellmunt: La Barcelona pecadora*. Barcelona: A Contra Vent, 2009.
- MASSIP, Josep Maria. «"La Publi" vista per dintre». *La Rambla. Esport i Ciutadania* [Barcelona] (2 de juny de 1930), p. 14.
- «"La Veu de Catalunya", degana». *La Rambla. Esport i Ciutadania* [Barcelona] (16 de juny de 1930), p. 12.
- ULLOA, Luis. *Cristòfor Colom fou català: la veritable gènesi del descobriment*. Barcelona: Catalònia, 1927.

9. Vegeu Domènec de BELLMUNT, *Anecdotari inèdit de cinquanta anys de periodisme català (1920-1978). Les sirenes del Segre. Recull d'anècdotes viscudes per centenars de personatges de la Catalunya Contemporània*, Barcelona, [s. n.], 1978.